

"חסנון פרס" מאת ארתור גרוהיים

בנק דיסקונט
ליעוראל בע"מ

במדינה

המשק

פקידיסטאן צוטרט

תערוכת התותחים והטנקים, שסימלו את חזית הבסתחון הצבאי, עמדה השבוע במרכז ההתענינות ההמונית. אולם הכלכלנים שלחו מבט מודאג לעבר חזית אחרת, לא פחות חשובה לבסתחון המדינה: חזית העבודה. לפניהם היה מונח סקר צנוע, שהסתכם במסקנה מדאיגה מאד: אחוז העובדים היציבים — החיילים הקרביים של חזית המשק — הולך וקטן. לעומתו גדל אחוז החיילים הבלתי-קרביים בעורף — סקדי הממשלה ואנשי השרותים.

כל רביעי — פקיד. הסקר, שהתחבא בכמה עמודים של הירחון הסטטיסטי, עוכב כמה חודשים מסיבות בלתי-ברורות. יתכן שהמעכבים ביקשו לשמור על מוראל המשק. כי נתוני הסקר עלולים לפגוע קשה במוראל זה.

בעוד שמשנת 1955 עד לשנת 1956 גדלה האוכלוסיה המבוגרת בארץ (בני 14 ומעלה) ב-25 אלף איש ואשה, הרי מספר העובדים בארץ (כולל שכירים ועצמאיים כאחד) ירד באותה תקופה ב-11 אלף. ירידת אחוז ה-עובדים באוכלוסיה המבוגרת מדהימה: מ-53.6% ל-51.5%.

בלשון אחרת: כמעט כל עובד מפרנס כיום מבוגר שני שאינו עובד. אולם מדאיג עוד יותר מספר העובדים הבלתי-יוצרים ה-תלויים בצוארו של העובד היוצר.

בעוד שהיתה ירידה גדולה במספר העובדי-דיים בבנייה ובעבודות ציבוריות (7000 איש), בחקלאות ודיג (2500), בחרושת (6700), במסחר (7700) ובהובלה (2400), הרי היתה עליה עצומה במקצוע המעסיק כיום יותר עובדים מכל מקצוע אחר במדינה: שירותים ממשלתיים וציבוריים.

העליה בשטח זה: מ-123,300 איש ל-131,200 איש. כמעט כל עובד רביעי בארץ הוא פקיד ממשלתי או ציבורי.

לטוב, לרוב. מסקנה זו מתאימה מאד למדינה החיה בעיקר על מענקים ומגביות. לא פחות ממנה מתאימה לה המסקנה ה-שניה: בעוד שמספר המובטלים גדל והולך ומגיע עתה ל-46 אלף, כמעט הוכפל השכר האמיתי הממוצע של כל האחרים בין שנת 1947 לבין השנה הנוכחית.

מי שהיה לו טוב, מצבו השתפר. מי ש-היה לו רע, מצבו הורע.

דרכי אדם

חביד בדם

כתב מחנים, שבועון הרבנות הצבאית הי-ראשית, היה מרוצה מאד. כשהגיע ליחידת חיל הים אי-שם, על מנת לראיין חיילים דתיים, לא חשב שיתקל בחיילים מסוגו של בנימין למפל, 18, שסיפר לו בהתלהבות עד כמה תתמוגת השקפת עולמו הדתית עם שירותו בחיל הים.

בן לעולים חדשים מפולין, שהתחנך בכפר חסידי חביד שפריר מצעירותו, היתה כמי-התו הרבה של בנימין לחיל הים דחוק מור-זרה מאד. "תמיד דיבר על חיל הים", גז-כרים חבריו בישיבה. "זה היה הנושא הי-חיד שלו מחוץ ללימודים."

באחד הימים קרא בנימין כי לפני גיוס לחיל הים רצוי לסיים קורס של גז-עים. הוא מיהר לחיפה, נרשם לקורס המתאים, לתמיהתו של מפקד הקורס כיצד עזב את התורה, הסביר: "אין דבר. ללמוד תורה אוכל תמיד. את השנה שאחסיר עד לגיוס, אמלא אחרי השיחרור."

משנה בלביים. בנימין היה החנוך הי-דתי היחיד בקורס, עובדה שלא הקלה על חייו שם.

גם בצבא התבלט בנימין, באחד מביקוריו של הרב הראשי, אלוף-משנה שלמה גורן, התייצב בסניו הטוראי הצעיר, סיפר לו על היותו אחד מתלמידי חסידי חביד. הרב הת-להב מאד מהעובדה שחב"דניק משרת בחיל-הים והבטיח לבנימין למלא אחר בקשתו המיוחדת, אם יש לו כאלה. לבנימין היתה בקשה: ספר התניא, מספרי המשנה. הוא רצה להמשיך את לימודיו במקום שהפסיק. אחרי מבצע סיני החליט בנימין להשאר בצבא-קבע. "צריך חיילים דתיים גם בצבא קבע", הסביר לחבריו. אולם הוא לא הצליח לבצע את תוכניתו. החב"דניק היחיד של חיל-הים נהרג בתאונה קטלנית, בשרות.

עיקר הירידה נבע מפרישת נשים מן העבודה. למעלה מ-10 אלפים נשים חדלו תוך השנה האחת לעבוד, לעומת 800 גברים. הלוקח בחשבון את ההבדלים בערך ה-כסף.

אירופה 1957

אגרונים נאציים הולמים

הם מקש

ה אורות כבו באולם. מסביב השתק הרחש. מה ושם השתבר אור הבמה בוגג משקפי-אופירה. המסך עלה.

באולם ישבו כשבע מאות גרמנים וגרמניות — בעיקר גרמניות. גרמניה מלאה נשים בגיל העמידה, המפיצות סביבן ריח חריף של תרבותיות. מנוי וגמור עימן לתרבת את בנותיהן, ובעיקר את הפחות יפות, ויהי מה. הן ממלאות את אולמות התיאטראות והקונצרטים, לבושות בשמלות-ערב שחורות, מוקפות בנות בלתי-מאופרות ושטוחות-עקב. הבמה ריקה. היא מזכירה בכל כמה אחרת, רחוקה מאד, בתל-אביב. גבר עולה במדרגות. שמעון פינקל? לא, זהו לואי ביבר, השחקן הראשי של התיאטרון הממלכתי בהאנובר. הוא משחק את אביה של אנה פראנק. כמעט בכל ערי גרמניה, משחקים ברגע זה חבריו את אותו התפקיד לעיני אלפי גרמנים אחרים בברלין, בהאמבורג, בקלן ובמינכן.

★ ★ ★

"צוד צרוני כציפור..."

ב ראש התוכניה מתנוססים ארבעה פסוקים מספר איכה (שהגרמנים קוראים לו "קינות ירמיהו"), פרק ג', פסוקים 52 עד 56: "צוד צרוני כציפור אויבי חנם. צמתו בבור חיי וידו אבן בלי. צפו מים על ראשי. אמרתי: גזרתי. קראתי שמך, ה', מבור תחתיות. קולי שמעת".

התוכניה היא יצירה קטנה. מתחת לסיסמתו של חלטי: "האדם שוכח יותר מדי ומהר מדי" מודפסת רשימתו של יוסל ראקובר, הלל גטו ורשה, ותמונת-הוצעה של חיילים

גרמנים מזוינים, המובילים קבוצה של זקנים, נשים וילדים להשמדה. נוסף על כך היא מכילה שיר חסידי בתרגום מארטיין בובר, פרטים על ממדי ההשמדה, רשימה של כל היהודים שכלו לפרס נובל. בסיום: תמונת הכבשן של אושוויץ. אולם השורה העיקרית של כל התוכניה מופיעה מתחת לרשימת עשרת השחקנים של המחזה. "הקהל מתבקש להימנע ממחזאות-כפיים".

★ ★ ★

כל פצצה מושיעה

כ עבור כמה דקות נשכחת הסביבה, נשכח הקהל הגרמני, נשכח גם מקום התיאטרון — בית פשוט במרכז האנובר העתיקה, אחת הערים המופצצות ביותר של גרמניה. מן הבמה בוקק קולה העדין והזך של הנערה הנרצחת, קול האהבה המלבלבת של יצור אנושי הפורח בגיא הצלמות.

יש משהו משונה בחזיה זו — קריאת-החיים של הילדה היהודיה הנרדפת, הפורצת מפי גרונה של צעירה גרמניה, שחקנית העולה בהרבה על אנה פראנק הישראלית. מלבד פיוקל, שגם השחקן הגרמני המצויין לא הגיע אליו בתפקיד האב, היו הגרמנים הרבה יותר משכנעים מאנשי הבימה בעלילה נוראה זו. הם הצליחו עד אין שעור יותר להמחיש את הזוועה הנאצית האורבת, כמפלצת המתכוננת לזינוק, בכל רגעיו המחזה, מחוץ לעלית-הגג שעל הבמה.

הקהל שותק. כמעט ולא נשמע רחש. מה הוא חושב? על הבמה נשמע טירטור המפציצים של בנות-הברית. משפחת פראנק שעל הבמה צוהלת. "כל פצצה מקרבת את סוף המלחמה!" קורא אוטו פראנק. אולם מפציצים אלה, שעברו על פני אמסטרדאם, סטו ישר לכיוון האנובר, והם השמידו כמעט את כל העיר, ובתוכה את בתיהם של רבים מבין היושבים בקהל. מה חושב הקהל? המחזה מגיע לשיאו. מר קראל מתפרץ לבמה בתרועת-שמחה. הוא מבשר את הבשורה הגדולה: בנות-הברית פלשו לחוף גורמנדיה. משפחת פראנק שומעת את הבשורה בחרדת-קודש, כנידונים למות שוכנו לחנינה. בקהל יושבים הורים אשר בניהם נהרגו בחזית המערב, כתוצאה מאותה פלישה. מה חושב הקהל?

★ ★ ★

גיתה, שילר ואושוויץ

ה אורות נדלקים. הפסקה. רוב האנשים יוצאים למסדרונות. מה ושם נוצצת דמעה מעיני אשה. אני יושב לבדי בין הכסאות הריקים. אני קם. אין לי חשק להתחלק בחזית עם המון גרמנים. ואיך שהוא, אני מרגיש שגם על הגרמנים להיות לבדם ברגע זה, ביניהם לבין עצמם, כדי לעכל את אשר ראו.

אולי הם זוכרים את דבריו של נשיא גרמניה, המודפסים בתוכניה: "בושנתו היא שכל זה קרה במרחב הלאומי שהצמיח את לסינג וקאנט, את גיתה ושילר. אף לא אחת, אף לא אחד ייסטור איתנו מן הבושה הזאת!"

צילצול עדין. הקהל חוזר בשקט לכסאותיו. האורות כבים שוב. העלילה הנוראה מתקרבת